

Vyhlášení CHKO Soutok může napomoci rozvoji regionu

Jan Melichar, Petr Pavelčík, David Zahradník, Marek Banaš, Radim Misiáček, Jana Hamanová, Martin Slaba, Viktorie Kováčová

Ochrana rozsáhlých přírodně a kulturně hodnotných území formou chráněné krajinné oblasti je významná nejen pro zachování druhové rozmanitosti. Je rovněž důležitá pro podporu ekologických procesů, jejichž výsledkem je řada ekosystémových služeb, společenských a ekonomických přínosů, včetně široké škály příležitostí pro realizování rekreačních aktivit ve volné přírodě. Návštěvníci chráněné krajinné oblasti pak svými výdaji plynoucími regionálním poskytovatelům turistických produktů a služeb přispívají ke zvýšení pro-

dukce či zaměstnanosti dané regionální ekonomiky. Článek si klade za cíl přiblížit výsledky studie Vyhodnocení socioekonomických dopadů vyhlášení CHKO Soutok, která vznikla z iniciativy Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a směřovala k vyhodnocení využití území přírodní oblasti soutoku Moravy a Dyje, včetně posouzení změny návštěvnosti a vyvolaných ekonomických efektů na region Soutoku, pokud zde dojde k vyhlášení nové chráněné krajinné oblasti CHKO Soutok o rozloze 139 km².

Výběrové terénní šetření mezi návštěvníky Soutoku bylo realizováno formou osobních rozhovorů proškolenými tazateli. Jedním z dotazovacích profilů bylo stanoviště u zámku Pohansko. Foto Petr Pavelčík

Představte si následující dvě přírodní oblasti, které se liší typem lesa a vzdáleností z místa Vašeho bydliště.

Přírodní oblast 1	Přírodní oblast 2
Vzdálenost od domova 	Vzdálenost od domova
Typ lesa: Různověký les v chráněné krajinné oblasti	Typ lesa: Stejnověký běžný hospodářský les
	
	

Kterou z těchto dvou přírodních oblastí byste si vybral/a pro Váš jednodenní výlet?

- ☐ Přírodní oblast 1
☐ Přírodní oblast 2
☐ Raději zůstanu doma

Obr. 1 Ukázka rozhodovací situace ve výběrovém experimentu z dotazníkového šetření na obecné populaci.

Metodologie výzkumu

Studie byla zpracována autorským kolektivem Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, Monitoringu návštěvnosti a SC&C na základě výzkumu realizovaného v letech 2020–2021 (Melichar a kol., 2021). Studie je dostupná on-line na adrese: soutok.nature.cz/vyhlaseni-chko-soutok-prospeje-regionalni-ekonomice.

Východiskem pro vyhodnocení ekonomických efektů návštěvnosti na ekonomiku regionu Soutoku (zahrnujícím nejbližší města a obce kolem přírodní oblasti Soutoku) při současném stavu území a při změně návštěvnosti v důsledku vyhlášení CHKO Soutok byla analýza kvantitativních a kvalitativních ukazatelů rekreačního využívání oblasti Soutoku. Měření současné návštěvnosti území proběhlo kombinací metod

kontinuálního automatického monitoringu a personálního monitoringu. Kontinuální monitoring automatickými sčítacími zařízeními probíhal v oblasti Soutoku na 3 sčítacích profilech od konce října 2020 do poloviny září 2021 (lokalizace sčítačů viz obr. 3).

Návštěvnícký profil, analýza současné návštěvnosti významných českých přírodních oblastí (modelem rekreační poptávky) a analýza preferencí (metodou výběrového experimentu) návštěvníků území a obecné populace ČR vůči různým podobám lesních porostů reprezentujících stávající stav ochrany a variantu ochrany CHKO Soutok byly vyhodnoceny z dat dvou výběrových šetření. První bylo výběrové terénní šetření o vzorku 250 respondentů, které proběhlo formou osobních rozhovorů se stávajícími návštěvníky Soutoku, a to v hlavní návštěvnícké

sezóně (léto 2021) a v mimosezónním období (květen až červen 2021). Druhé bylo výběrové šetření obecné populace ČR na reprezentativním vzorku 513 respondentů, které proběhlo formou on-line dotazníku v září 2021.

Předmětem rozhodování respondentů ve výběrovém experimentu byla volba jedné ze dvou přírodních oblastí pro jednodenní rekreaci, přičemž jednotlivé přírodní oblasti se lišily typem lesa rostoucího v dané lokalitě (resp. formou ochrany území) a vzdáleností dopravním prostředkem z místa bydliště. Možné varianty ochrany území Soutoku byly ve výběrovém experimentu reprezentovány podobou lesního porostu, která odpovídá dané variantě ochrany území, resp. způsobu hospodaření. V tomto smyslu současný stav ochrany byl reprezentován porostem označeným v šetření jako „stejnověký“ a ochrana ve formě CHKO byla reprezentována ve výběrovém experimentu typem lesa s označením „různověký“ (obr. 1).

Vyhodnocení regionálních ekonomických efektů (např. na tvorbě hrubé domácí produkce, HDP) generovaných výdaji současných, resp. potenciálních návštěvníků Soutoku, které reprezentují změnu návštěvnosti v případě vyhlášení CHKO Soutok, vycházelo z mezi-odvětvové národní a regionální analýzy. Byly sledovány přímé dopady spojené s výdaji návštěvníků plynoucí regionálním poskytovatelům turistických produktů a služeb (např. sektor ubytování či stravování) a nepřímé dopady reprezentující zvýšení obrátu u dodavatelů těmto poskytovatelům turistických produktů a služeb.

Současná návštěvnost Soutoku

Ve sledovaném období bylo na profilech automatického monitoringu sečteno více než 378 tisíc průchodů a průjezdů návštěvníků. Nejvyšší návštěvnost v rámci sledovaného území vykázal profil Lednická na cyklotrase mezi Břeclaví a Lednicí, kde bylo ve sledovaném období zaznamenáno přes 156 tisíc průchodů a průjezdů. Naopak nejméně vytižený byl profil Mikulčice na cyklotrase v blízkosti slovanského hradiště Mikulčice s necelými 74 tisíci průchody a průjezdy.

Minimální souhrnná měsíční návštěvnost byla na všech profilech zaznamenána v zimních měsících (obr. 2, graf 1). Nejvyšší návštěvnost byla na profilech Lednická a Pohansko zaznamenána

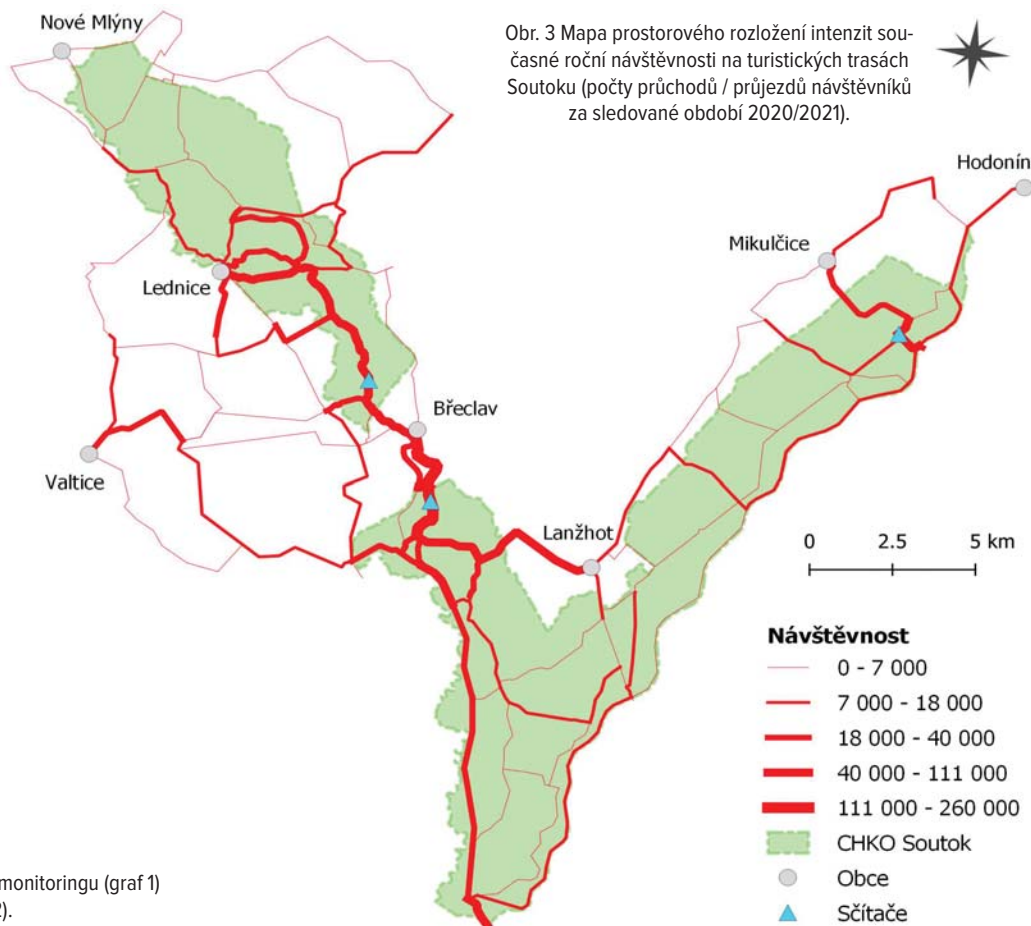
v červenci 2021, na profilu Mikulčice pak v červnu 2021. Z 2,86 tisíce sečtených návštěvníků v rámci personálního monitoringu bylo 89 % cyklistů a 10 % pěších návštěvníků.

Při prostorovém vyhodnocení záznamů tras výletů z dotazníkového terénního šetření a jejich extrapolaci s využitím dat automatického monitoringu je výsledkem odhad celkového ročního počtu návštěvníků (299 tis. osobo-dní) a mapa intenzit návštěvnosti na turistických trasách oblasti Soutoku (obr. 3). Vícedenní návštěvnost se podílí na celkové návštěvnosti území 64 %.

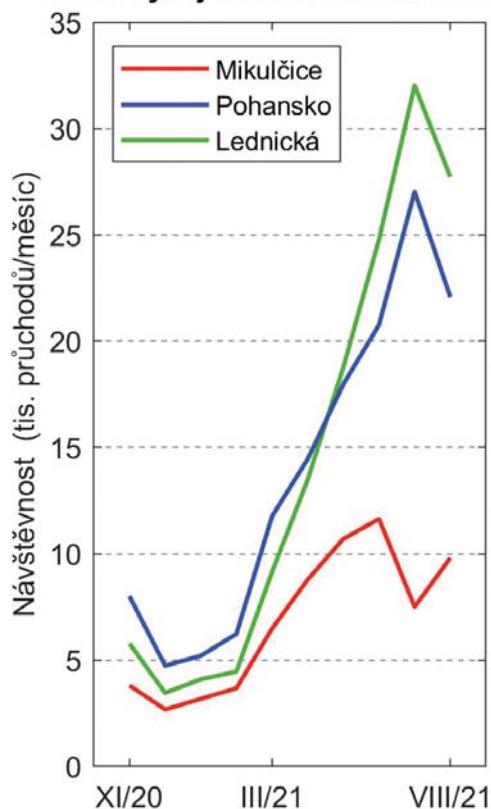
Návštěvnícký profil oblasti Soutoku

Výběrové terénní šetření s návštěvníky Soutoku ukázalo, že návštěvníci přijíždějí do oblasti Soutoku z celé ČR i ze zahraničí. Mimo hlavní turistickou sezónu převládají návštěvníci z okolních měst a obcí, především Břeclavi. V letní sezóně tvoří téměř tři pětiny návštěvníků lidé

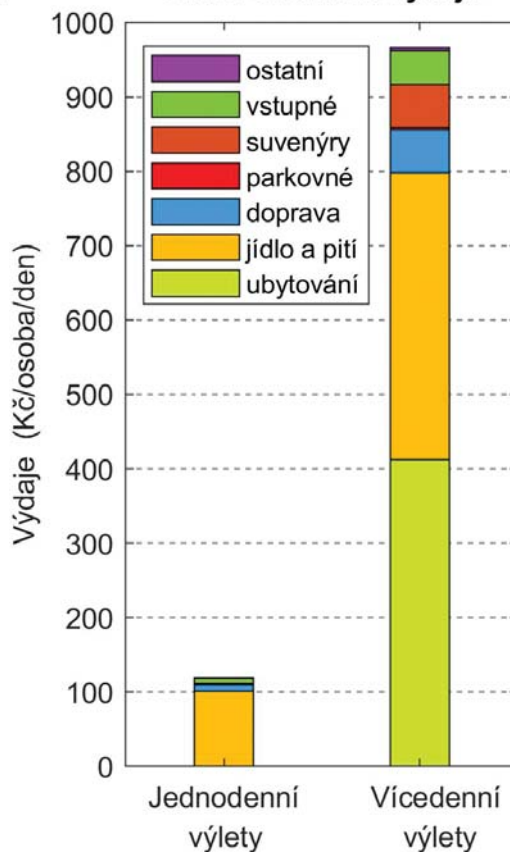
Obr. 2 Vývoj měsíční návštěvnosti na profilech automatického monitoringu (graf 1) a struktura výdajů (v cenách 2021) návštěvníků Soutoku (graf 2).

Graf 1 Vývoj měsíční návštěvnosti

Graf 2 Struktura výdajů

přijíždějící do regionu Soutoku na vícedenní pobyt. Návštěvníci území mají kladný vztah k Soutoku – pro polovinu z nich byl důležitým motivem výletu pobyt v přírodě a většina z nich zdejší přírodní lokality navštěvuje opakovaně. Do oblasti Soutoku poprvé dorazila téměř třetina návštěvníků, kteří zde byli na vícedenním pobytu.

Výdaje současných návštěvníků Soutoku

V souvislosti s výlety v oblasti Soutoku utratí návštěvníci v průměru 506 Kč na osobu a jeden den (výdaje a další ekonomické efekty jsou vyjádřeny v cenách roku 2021). Průměrná částka se však významně liší mezi výdaji za jednodenní výlety a výlety v rámci vícedenních pobytů. Průměrné výdaje u jednodenních výletů činí necelých 119 Kč, kdy 85 % z této částky tvoří výdaje na jídlo a nápoje. U vícedenních pobytů jsou průměrné výdaje na osobu a den ve výši 966 Kč. Výdaje za ubytování se podílí na této částce 43 % a výdaje za jídlo a nápoje 40 % (obr. 2, graf 2).

Při odhadované roční návštěvnosti 299 tis. osobo-dní činí roční výdaje, které byly návštěvníky vynaloženy během jejich výletů či pobytů přímo v regionu Soutoku, více než 198 mil. Kč. Z toho 94 % tvoří výdaje vícedenních návštěvníků.

Vyhlášení CHKO Soutok zvýší návštěvnost území...

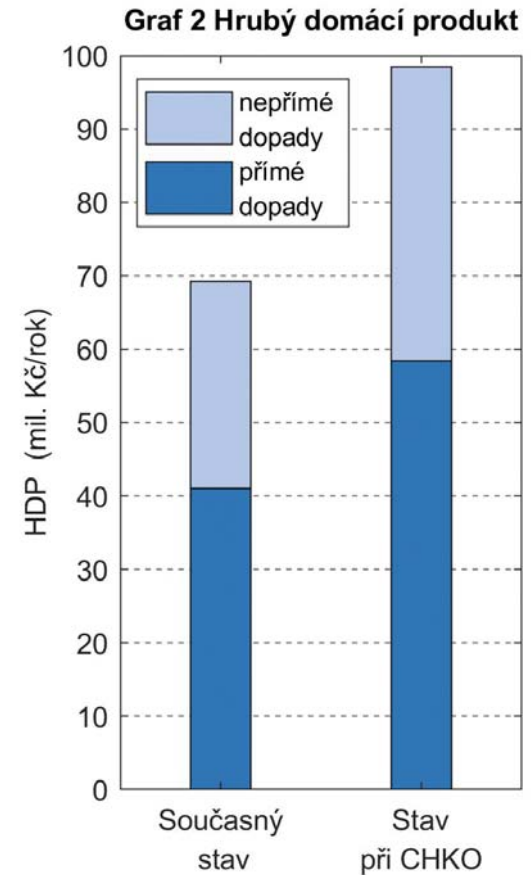
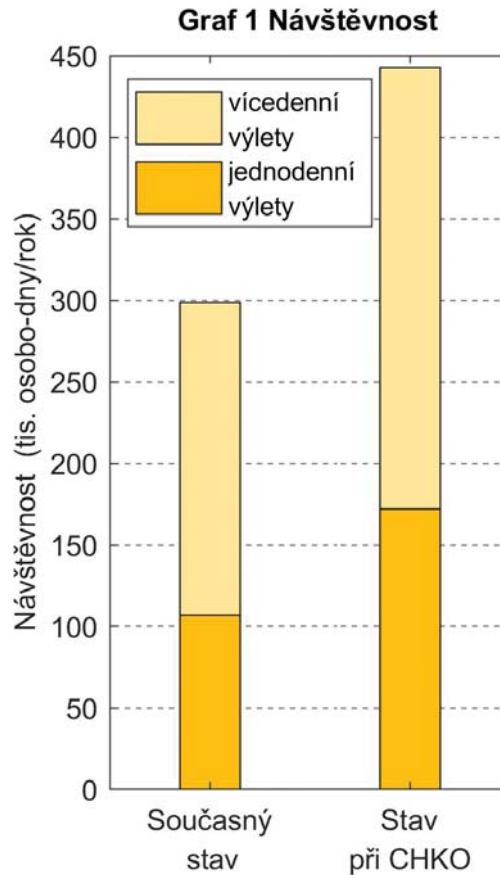
Na základě sestaveného rekreačního poptávkového modelu byla vyhodnocena změna návštěvnosti Soutoku, pokud dojde na tomto území k vyhlášení CHKO. Ochrana oblasti ve formě CHKO zvýší roční návštěvnost Soutoku o 144 tis. na 443 tis. osobo-dnů, tj. v důsledku takto realizované podoby ochrany dojde k nárůstu návštěvnosti o 48 % (obr. 4, graf 1). U jednodenní návštěvnosti území dojde k nárůstu o 61 %, jedná se ze 71 % o návštěvníky z Jihomoravského nebo Zlínského kraje. Vícedenní návštěvnost území se zvýší o 41 %, přičemž z 60 % se jedná o návštěvníky z ostatních vzdálenějších krajů.

... a pozitivně ovlivní ekonomiku regionu Soutoku

Měříme-li regionální ekonomický dopad způsobený výdaji návštěvníků Soutoku prostřednictvím HDP, pak ve sledovaném období 2020/2021 roční výdaje utracené návštěvníky v regionu Soutoku ve výši 198,1 mil. Kč vyvolaly celkový dopad na zvýšení ročního regionálního HDP ve výši 69,2 mil. Kč. Z toho přímé dopady návštěvnosti se podílely na tvorbě HDP 41 mil. Kč, nepřímé dopady pak tvořily 28,2 mil. Kč (obr. 4, graf 2).

Zvýšení ročního počtu návštěvníků Soutoku o 144 tis. osobo-dnů v důsledku vyhlášení CHKO zvýší celkové roční výdaje z 198,1 mil. Kč na 281,8 mil. Kč. Na zvýšení těchto výdajů se z 91 % podílí vícedenní návštěvníci.

Ochrana území ve formě CHKO vlivem nárůstu poptávky po rekreaci zvýší regionální HDP generované výdaji návštěvníků o 42,2 %. Dojde ke zvýšení HDP o 29,3 mil. Kč na 98,5 mil. Kč, kdy přímé dopady se na tvorbě HDP podílí 59 %, podíl nepřímých dopadů je 41 % (obr. 4, graf 2). Z pohledu návštěvnické struktury se na zvýšení regionálního HDP podílí především skupina nocujících hostů, jejíž podíl na zvýšení HDP tvoří 90 %. Z 83 % na tomto podílu tvoří výdaje vícedenních návštěvníků na ubytování a stravování.

Obr. 4 Celková roční návštěvnost Soutoku (graf 1) a ekonomické dopady vyvolané výdaji návštěvníků na HDP (v cenách 2021) regionu Soutoku (graf 2) při současném stavu ochrany přírody a při vyhlášení CHKO Soutok.

Diskuse výsledků

Na území přírodní oblasti soutoku Moravy a Dyje lze v souvislosti s vyhlášením CHKO Soutok očekávat postupné zvyšování návštěvnosti. Model rekreační poptávky, na základě kterého jsou vyhodnoceny efekty změny lesnického hospodaření na atraktivitu území vnímanou současnými a potenciálními návštěvníky Soutoku, je založen na výsledné podobě lesních porostů, což lze očekávat v horizontu několika desetiletí. Regionální ekonomické efekty v uváděné výši lze proto předpokládat až v dlouhodobém horizontu. Pro ověření předpokladů o rozsahu budoucí návštěvnosti a její struktuře vč. výše jednotlivých výdajů návštěvníků bude proto přínosné opakovaně realizovat kvantitativní i kvalitativní monitoring návštěvnosti v oblasti Soutoku.

Zvýšení návštěvnosti však vedle pozitivních ekonomických dopadů na region má i důsledky pro samotnou ochranu přírody a krajiny. U některých turisticky exponovaných oblastí (českých CHKO i NP) existuje empirická evidence o negativních

průvodních jevech, např. v důsledku overturismu. Dochází tak k poškozování ekosystémů, návštěvnické kongesci, masivní výstavbě turistické infrastruktury či následně ke zvyšování životních nákladů místních obyvatel.

Také z těchto důvodů je vhodné realizovat na území Soutoku dlouhodobě kontinuální monitoring návštěvnosti, sledovat její prostorovou distribuci, rovněž vymezit únosnou kapacitu návštěvnosti z hlediska jednotlivých předmětů ochrany a průběžně sledovat potenciální negativní dopady návštěvnosti na dotčené ekosystémy (rušení živočichů, degradace společenstev, nepovolené vstupy). ■